

stimmte, vorwiegend geistige Leistungen oder eine bestimmte, vorwiegend geistige Leistungsbereitschaft des Angestellten bzw. des Beamten, das regelmässig zu kalendenmässig festgesetzten Terminen in gleicher Höhe fällig wird."

Aan het eind van het (uitvoerige en interessante) memorandum wordt in een samenvattend overzicht o.a. de vraag gesteld, of de hoofdarbeid inderdaad zoo verschillend is, dat hij zich aan iedere poging hem mathematisch te meten onttrekt. De schrijver meent van neen. Er is geen twijfel aan, zegt hij, dat talrijke functies van den hoofdarbeider in het bedrijf en het beheer een steeds weerkerende gelijke krachtsinspanning vereischen, geheel gelijksoortig aan die van de steeds gelijkblijvende handgrepen van den handarbeider in het op arbeidsverdeeling berustende bedrijf (Wirtschaft).

Hij concludeert: „Ist es einmal gelungen, auch die mit bestimmten Verrichtungen verbundene geistige Arbeit in ihre Elemente zu zerlegen und die Zeit ihres Anlaufes bei normalen Fähigkeiten wissenschaftlich festzustellen, so liesse sich sehr wohl denken, dass der „Mannstunde“ des körperlichen Arbeiters etwa die „Kopfstunde“ des geistigen Arbeiters als Mass Einheit für die Beurteilung der Arbeitsleistung des geistig arbeitenden Menschen gegenüber gestellt werde."

C. V.

BOEKBEOORDEELING

Dr. C. J. van Vesse: Economische beschouwingen over de Indische middelen, in het bijzonder de fiscale monopolies.

Een alleszins lezenswaardige studie. deze publicatie van Dr. Van Vesse, waarop hij aan de Rotterdamsche Handelshoogeschool het doctoraat in Handelswetenschappen verkreeg. Het werk geeft meer dan de titel doet vermoeden, omdat de Heer Van Vesse, voordat hij met de behandeling van zijn eigenlijke onderwerpen begint, t.w. de Indische middelen en in het bijzonder dan de fiscale monopolies, telkens inleidende beschouwingen van theoretischen en van historischen aard geeft. Dit heeft het voordeel, dat men schrijvers gedachtengang bij de behandeling van zijn onderwerpen beter kan volgen.

Het heeft echter mede tot gevolg, dat in dit werk tal van problemen worden aangeroerd en in een betrekkelijk kort bestek een eigen standpunt daartegenover wordt ingenomen. Elk dier problemen zou op zich zelf stof te over voor een afzonderlijke dissertatie opleveren. Het werk heeft daardoor iets zwaars gekregen en het stelt aan den lezer niet geringe eischen.

Reeds uit de opschriften boven de beide hoofdstukken van het eerste gedeelte kan dit blijken. Het eerste hoofdstuk is getiteld: „Enkele opmerkingen over eenige der voornaamste met elkaar samenhangende hoofdzaken in het economisch leven". het twee hoofdstuk: „Beginnels, die bij de dekking der Staatsuitgaven worden gevolgd. Belastingtheorieën e.a.". Men ziet, de aangeroerde vraagstukken worden van den grond af opgebouwd, zij het dan dat die fundamenteën in een 17 pagina's gelegd worden.

In hoofdstuk I maakt schrijver een onderscheid tusschen individueele behoeften en collectieve behoeften. „De collectieve behoeften vinden enerzijds hun grond in het handhaven der openbare orde in den ruimsten zin van het woord, waaronder wij dan ook het rechtsbewustzijn van het individu wenschen te rekenen, anderzijds in de zorg voor de beschaving en de welvaart der individuen in een bepaalde gemeenschap". Het geschrift houdt zich nu bezig met enkele beschouwingen over de middelen,

die de overheid dienstig acht om collectieve behoeften in het algemeen te bevredigen.

In Hoofdstuk II bepaalt schrijver zijn standpunt t.a.v. de belastingtheorieën. Hij begint met er op te wijzen, dat de opvattingen omtrent het begrip „Staat" beslissend zijn voor het standpunt, dat men t.a.v. de belastingen, die door den Staat geheven worden, inneemt. Enerzijds heeft men de „theorie van het maatschappelijke verdrag", product van de individualistische stroomingen, die met de Fransche revolutie doorbreken, die wat de belastingen betreft leidt tot de „prestatie theorie": „de Staat zou zijne leden rechtszekerheid, veiligheid, bescherming tegen buitenlandse vijanden enz. verzekeren en daarvoor van zijn leden contributies heffen, overeenkomstig het belang, dat zij bij de prestaties van den Staat hadden".

Anderzijds heeft men de „organische staatsleer", welke in den loop van de vorige eeuw steeds meer aanhangers won. „De Staat heeft een eigen, door zijn eigen wezen bepaald doel", m.a.w. de Staat is iets meer dan een optelsom van een bepaald aantal individuen. Hierbij is niet het belang de grondslag van de belastingtheorie, maar de belastingen moeten vanuit een oogpunt van „recht" behandeld worden. Economische overwegingen komen bij deze opvatting na „het recht" pas op de tweede plaats. Uit overwegingen van „recht" zal ieder naar zijn draagkracht hebben bij te dragen en die draagkracht gedachte leidt dan tot progressiviteit bij het heffen van belastingen.

Schrijver ziet nu in de publicaties van Prof. Van Gijn, m.n. diens inaugurale rede en het prae-advies voor de Vereeniging voor Belastingwetenschap, een nieuwe gedachte in deze baan breken, waarbij economische overwegingen primair en rechts-overwegingen als secundair gesteld worden. Hij sluit zich aan bij dat standpunt van Prof. Van Gijn, waarbij via de Oostenrijksche waardeleer de belangen-theorie, de prestatieleer, nieuw leven wordt ingeblazen.

Men mag zich afvragen, of het den schrijver wel gelukt is in zijn summere uiteenzettingen het vraagstuk omtrent de beginselen, die bij de dekking der staatsuitgaven worden gevolgd, een vraagstuk, dat tenslotte voor een goed deel stoelt op rechtsphilosophische overwegingen, in voldoende mate uiteen te zetten.

Het tweede gedeelte van het werk is gewijd aan de „middelen ter dekking van de behoeften van den Staat in het algemeen en van het Indische gouvernement in het bijzonder".

Met Prof. Van Gijn maakt hij de splitsing tusschen staatsinkomsten van privaatrechtelijken aard en staatsinkomsten, die samenhangen met de publiekrechtelijke roeping van den Staat. Tot de eerste categorie rekent hij:

- a. de inkomsten uit de domeinen;
- b. de inkomsten, voortvloeiende uit het uitgeven van concessies;
- c. de provenuën uit de winstbedrijven;
- d. het aandeel in de bedrijfswinsten der gemengde bedrijven;
- e. andere inkomsten van privaatrechtelijken aard.

Tot de tweede categorie rekent hij:

- a. eventueele uitkeeringen uit de batige saldi der rekeningen van vorige dienstjaren;
- b. overdracht van koopkracht uit de handen der particulieren in die der overheid:
 1. verplicht door directe en indirecte belastingen,
 2. vrijwillig door leeningen en het verkrijgen van credieten in binnen- en buitenland.
- c. de retributies en de provenuën der retributie-bedrijven;

- d. inkomsten, voortvloeiende uit het creëren van nieuwe koopkracht;
- e. de resultaten van fiscale monopolies;
- f. andere inkomsten van publiekrechtelijken aard.

De onderscheiding tusschen privaatrecht en publiekrecht is een veel omstreden onderscheiding; men zou dien strijd bij de daarop gebaseerde onderscheiding der inkomsten van den Staat, die hier gemaakt wordt, kunnen oprakelen. Intusschen ook al is men het met de gemaakte onderscheiding niet in alle opzichten eens, zij ordent de te behandelen stof.

Het tweede gedeelte behandelt nu in opeenvolgende §§ de hierboven opgenoemde inkomsten-factoren, zoodat ik met de vermelding in extenso van de gemaakte onderscheiding den lezer van deze aankondiging bekend heb gemaakt met wat hij in het tweede deel van dit werk kan vinden. (pag. 17 t/m 70)

De stof in de desbetreffende §§ is natuurlijk toegespitst op de Indische toestanden, zoodat men een goed overzicht krijgt van de inkomsten van ons Indisch gouvernement. Getrouw aan de wijze, waarop de schrijver zijn stof heeft behandeld, is ook dat tweede gedeelte, dat van louter descriptieven aard had kunnen zijn, doorspekt met theoretische en deels ook historische beschouwingen. Ook hier voelt men bij het lezen dan wel eens het bezwaar, dat men bij het eerste gedeelte reeds voelde, dat de theoretische vraagstukken soms zeer summier zijn behandeld.

Deze aankondiging zou veel te uitgebreid worden, indien ik op al de aangeroerde vraagstukken zou ingaan. Een uitzondering wil ik maken voor hetgeen op pag. 37 e.v. door schrijver in de § over de „Belastingen” in het midden gebracht wordt.

Op pag. 38 leest men: „Het standpunt van Prof. *Van Gijn*, dat belasting een economische kwestie is, die door economische overwegingen moet worden beheerscht, wordt ook ingenomen door de Heeren *Meyer Ranneft* en *Huender*, hetgeen hun rapport omtrent het „onderzoek naar den belastingdruk op de Inlandsche bevolking” zooveel belangrijker heeft doen worden, dan wanneer zij zich op het standpunt van het belastingrecht hadden gesteld”.

Deze uitlating van den schrijver sluit volkomen aan bij hetgeen hij in het eerste gedeelte van zijn werk schrijft en nog meer dan daar krijgt men er den indruk uit, dat hij in deze een tegenstelling tusschen economie en recht zoekt. Die tegenstelling wordt door schrijver te veel op de spits gevoerd; in wezen bestaat hier geen tegenstelling. De rechtsopvattingen omtrent den Staat kunnen ons slechts leeren, wat al of niet tot de taak van de overheid behoort. Degenen, die de organische staatsopvatting aanhangen, zullen daar anders over denken dan diegenen, die de individualistische opvatting huldigen. Is eenmaal vastgesteld, wat tot de taak van de overheid behoort, dan eerst rijst de vraag, op welke wijze moet de overheid zich de middelen verschaffen, om die taak naar behooren te kunnen vervullen. Bij de beantwoording daarvan, bij de formulering dus van het positieve belastingrecht, zal men nu, meer dan op een ander gebied van het recht, rekening moeten houden met economische overwegingen. De verdiensten van de jongere schrijvers op het gebied van de belastingen, t.w. Prof. *Van Gijn* (in zijn inaugurale rede en zijn prae-advies voor de Vereeniging voor Belastingwetenschap), Prof. *Polak* (in zijn prae-advies voor de Ver. v. Belastingwetenschap) en Prof. *Bordewijk* (in zijn „Theorie der Belastingen”) lijken mij, dat zij daarop gewezen hebben en bij de beoordeeling van wat recht in deze is, de vraagstukken door een economischen bril bekijken.

Het is echter slechts een toevalligheid, dat deze drie schrij-

vers juist alle drie liberaal georiënteerd zijn en dus als zoodanig van een organische staatsopvatting minder moeten weten.

De belangrijkste winst, die deze schrijvers ons gebracht hebben, is m.i. wel, dat zij alle drie op grond van economische overwegingen gewezen hebben op de noodzakelijkheid de verteringsbelastingen verder uit te bouwen om het draagkracht-principe beter tot haar recht te doen komen. Dr. *Van Vessem* sluit zich daarbij aan en hij constateert met enige vreugde, dat ook schrijvers over Indische belastingen (*Meyer Ranneft*, *Huender*, *De Kat Angelino*) dit standpunt huldigen.

Op pag. 41 roert Dr. v. V. even het voor het Indische belastingstelsel hoogst belangrijke feit, dat Indië een debiteurenland is, aan. Hij motiveert aan de hand daarvan het bestaansrecht van een zakelijke belasting als de vennootschapsbelasting, die hij als een correctieve belasting beschouwt.

In het derde gedeelte van het werk behandelt schrijver de „Staatsmonopolies e.a.”, waarbij hij een onderscheid maakt tusschen „Sociaal politieke monopolies” en „Fiscale monopolies”, die hij achtereenvolgens behandelt. Tot de sociaal politieke monopolies in Indië rekent hij: het post-telegraaf- en telefonie-bedrijf, de spoorwegen en de zeehavens.

Bij de behandeling van de fiscale monopolies wordt er aan de hand van een geschiedkundig overzicht op gewezen, dat ze van alle tijden zijn. Hij verklaart het zwak, dat de overheid, waartoe hij ook rekent „de huidige staatjes in den Staat”, t.w. de groote stadsgemeenten, steeds voor fiscale monopolies gehad heeft, uit vier oorzaken.

1. Fiscale monopolies zijn voor een regering een probaat middel om zich buiten de volksvertegenwoordigingen om geldmiddelen te verschaffen, terwijl zij het ook mogelijk maken de contribuabelen op de meest ongevoelige wijze een aderlating te kunnen doen ondergaan.

Er zit iets humoristisch in te moeten constateeren, dat men in een democratischen tijd, dien wij thans heeten te beleven, tal van regeringen en gemeentebesturen dit middel bij voorbaat te baat ziet nemen.

2. Fiscale monopolies kunnen met het bewuste en openlijk uitgesproken doel, om den Staat de daarmede te maken winsten ten goede te doen komen, worden ingesteld.
3. Het verkrijgen van fiscale monopolies kan een onderdeel zijn van een socialisatie-politiek.
4. Fiscale monopolies kunnen om handelspolitieke oogmerken worden ingesteld.

Wij missen bij deze opsomming de overweging, dat een fiscaal monopolie kan worden ingesteld, om via de prijspolitiek (nl. verhooging van den prijs) een bepaald maatschappelijk euvel te bestrijden. Dr. v. V. vermeldt dit nog wel bij de behandeling verderop in zijn werk van de Opiumregie in Indië.

Het derde hoofdstuk van het derde gedeelte brengt ons weer midden in een theoretische strijdvraag, nl. de vraag, of de winst met de fiscale monopolies behaald te beschouwen is als ondernemerswinst of als accijns, dus belasting. Over deze strijdvraag is indertijd een polemiek gevoerd tusschen Prof. *Van Blom* en Dr. *Wibaut*, waarbij eerstgenoemde die winst als een belasting beschouwde en laatstgenoemde ze als ondernemerswinst aangemerkt wilde zien. Dr. v. V. sluit zich aan bij Prof. *Van Blom*; trouwens reeds eerder in zijn werk had hij bij de bespreking van de retributie-bedrijven blijk gegeven de winsten door die bedrijven behaald, als belastingen te beschouwen. Het criterium

voor de vaststelling, of een door een overheidsbedrijf gemaakte winst als belasting dan wel als ondernemerswinst te beschouwen is, zoekt Dr. v. V. met Prof. *Van Blom* in het feit, of men al of niet met een monopolie te doen heeft. Vandaar dan ook, dat hij de winsten, behaald door de Staatsmijnen, die geen monopolie hebben, niet als belasting, maar als ondernemerswinst qualificeert.

Er zit m.i. iets onbevredigends in dit debat; men mag zich afvragen, of de keus hier nu bepaald moet gaan tusschen ondernemerswinst of belasting, m.a.w. men mag zich afvragen, of die begrippen wel op elkaar aansluiten. Op het begrip ondernemerswinst sluiten aan de begrippen arbeidsloon, kapitaalrente e.d. Deze begrippen vormen gezamenlijk een gesloten geheel. Het begrip belastingen komt uit een geheel andere sfeer.

Zuiver economisch beschouwd bestaat er geen enkel bezwaar tegen de door de overheid met haar monopolies behaalde winsten ondernemerswinsten te noemen. Het belangrijkste kenmerk ervan, t.w. het karakter van residu-inkomen hebben die winsten. Te ontkennen valt niet, dat er belangrijke verschillen zijn aan te geven tusschen de wijze, waarop de overheid en de wijze, waarop particuliere ondernemers monopolie winsten weten te behalen; voor de overheid zal het veelal gemakkelijker zijn ondernemerswinsten te behalen, omdat haar macht zooveel grooter is; maar die machtspositie van de overheid heeft de econoom zonder er een oordeel over uit te spreken te aanvaarden, zooals hij bij een particulieren ondernemer een machtspositie, b.v. het bezit van alle mijnen, die een bepaald metaal voortbrengen, zonder meer aanvaardt.

Dit alles neemt intusschen niet weg, dat het van belang is den vinger te leggen op het feit, dat bij een fiscaal monopolie de ondernemerswinst behaald wordt door de overheid en niet door een particulier en dit feit nader te qualificeeren. Men gaat dan echter iets, dat ondernemerswinst is, nader qualificeeren, zoodat de strijdvraag niet kan zijn, of winst door de overheid behaald ondernemerswinst of belasting is, maar de vraag slechts is, of de door de overheid behaalde ondernemerswinst voor een verheldering van ons inzicht in het maatschappelijk gebeuren nog nader van een bepaald standpunt uit gequalificeerd moet worden? Men kan er dan toe komen die door de overheid genoten ondernemerswinst als een belastinginkomen te beschouwen. Doch hierbij dient men ook weer voorzichtig te werk te gaan. Gesteld bijv. dat de gemeentelijke Gasfabriek van Gemeente A een zoet winstje behaalt op de levering van gas aan een naburige Gemeente B, dan kan men dat zoete winstje toch kwalijk beschouwen als een belastinginkomen voor Gemeente A.

Naast dit alles staat dan bovendien nog de vraag, of het juist is, dat een overheid zich een ondernemersinkomen verschafft. Het antwoord, dat men op deze vraag geeft, zal voor een goed deel bepaald worden door de opvattingen, die men heeft omtrent den Staat en de Staatstaak. Dr. *Wibaut* zal hierover denkelijk anders oordeelen, dan iemand die de socialistische Staatsidee niet deelt. Maar men is dan reeds geheel buiten de economische sfeer, waarin het begrip ondernemerswinst thuis hoort.

In het vierde hoofdstuk van het derde gedeelte van zijn werk laat Dr. v. V. dan volgen „Bedrijfseconomische opmerkingen over enkele belangrijke kostenfactoren bij staatsbedrijven en fiscale monopolies”. Dit hoofdstuk dient om in het laatste hoofdstuk, op grond van de ontwikkelde bedrijfseconomische principes, het belastingelement, d.w.z. de zuivere winst van drie Indische fiscale monopolies, aan de hand van het concrete cijfermateriaal te calculeeren.

Dr. v. V. vangt zijn bedrijfseconomische beschouwingen aan met zich af te vragen wat als het kapitaal van een gouvernementsbedrijf te beschouwen is, waarbij hij als kapitaalbegrip overneemt het kapitaalbegrip, zooals dat door Prof. *Polak* in zijn werk „Eenige grondslagen voor de financiering van de onderneming” is geformuleerd.

De bepaling van het kapitaal heeft hij noodig om bij de berekening van de winst den onkostenfactor „rente” vast te kunnen stellen.

Op pag. 111 schrijft Dr. v. V., dat z.i. het renteprobleem in het Staatsbedrijf door een der twee navolgende standpunten wordt beheerscht:

- a. Men beschouwt de Staatsbedrijven als een deel van het geheele Staatsorganisme.
- b. Men beschouwt de Staatsbedrijven als geheel zelfstandige organisaties.

In geval a. dient rente ingecalculeerd te worden over het geheele kapitaal, dat als vreemd kapitaal bij een particuliere onderneming te beschouwen is; in geval b. wordt de verdeling in eigen en vreemd kapitaal niet beheerscht door de wijze, waarop de gemeenschap het geld verkregen heeft, maar door de functie, die het in de onderneming heeft te vervullen. Schrijver laat daar dan op volgen: „Hoe grooter de risico's zijn, waaronder het bedrijf werkt, hoe geringer zijn invloed is op den marktprijs van zijn artikel, des te grooter zal het eigen kapitaal moeten zijn, waarover geen rente verschuldigd is, maar alleen aanspraak heeft op bate”.

Tegen dit standpunt valt m.i. wel wat in te brengen; in de eerste plaats lijkt mij een dergelijke terugberekening van het „eigen kapitaal” uit de risico's niet aanvaardbaar; maar ook al zou men deze splitsing willen maken, die bij overheidsbedrijven overigens weinig op haar plaats lijkt, dan ook dient toch voor de berekening van de winst de rente over dat zgn. „eigen kapitaal” als onkostenfactor te worden beschouwd. Dat de rente over het kapitaal in de bedrijven belegd, voor zoover daar tegenover geen renteverplichting wegens opgenomen leeningen, uitgegeven schatkistpromessen etc. staan, met de winst in de bedrijven behaald gezamenlijk inkomen van den Staat vormen, kan daarvoor geen beletsel zijn. Bedrijfseconomisch beschouwd dient voor een juiste calculatie aan het kapitaal, in welken vorm dat ook in een bedrijf medewerkt, zijn functioneele belooning te worden toegerekend. Doet men zulks niet en zou men de prijzen van de artikelen of diensten van het desbetreffende bedrijf naar rato lager stellen, dan zou dit neerkomen op een bevoorrechtiging van hen, die van die artikelen of diensten gebruik maken.

Na het renteprobleem behandelt Dr. v. V. de afschrijvingen, waarbij dan de waardeering der activa ter sprake komt, daarna het ondernemersloon, de diverse risico's, die een onderneming loopt en de reserveeringen. Bij al die onderwerpen worden heel wat bedrijfseconomische vraagstukken aangeroerd en ook hierbij doet het bezwaar zich gevoelen, dat de aangesneden vraagstukken slechts summier worden behandeld.

Het laatste hoofdstuk bevat dan een „Proeve ter bepaling van het „belastingelement” bij de drie Indische fiscale monopolies”, t.w. de Pandhuisdienst, de dienst der Zoutregie, en de Opiumregie. Dit hoofdstuk bevat uitvoerige calculaties, die zich voor een nadere bespreking in kort bestek minder leenen.

De beteekenis van deze beide laatste hoofdstukken ligt vooral in de omstandigheid, dat daarin aan de hand van moderne bedrijfseconomische opvatting een drietal overheids-

diensten, waarin doorgaans meer dan in particuliere ondernemingen een conservatief element zit, dat wars is van nieuwlichterij, eens onder de loupe genomen worden. Men behoeft het met de door Dr. v. V. ontwikkelde bedrijfseconomische opvattingen niet in alle opzichten eens te zijn, om te erkennen, dat daarmee nuttig werk verricht is.

Mr. Dr. E. TEKENBROEK

Dr. J. J. Hanrath, *Statistieken van goederenvervoer*, Groningen, 1931, 214 blz.

Het geschrift, waarvan de titel hierboven staat, heeft volgens den schrijver ten doel de grondslagen te leggen voor de organisatie van statistieken van het goederenvervoer in Nederland (blz. 12) en richtlijnen te geven voor de techniek daarvan (blz. 178). Het is tevens zijn academisch proefschrift, aan de Rotterdamse handelshoogeschool verdedigd.

Om het vermelde doel te bereiken geeft de schrijver in een inleiding van 36 bladzijden eenige algemeene gezichtspunten en behandelt hij vervolgens resp. de statistiek van het vervoer per spoorweg, per binnenschip en per zeeschip op deze wijze, dat hij telkens eerst aangeeft, hoe deze statistieken in de verschillende landen zijn geregeld en wat er ten behoeve eener internationale statistiek is geschied, en daarna een ontwerp geeft voor een regeling in ons land. Ten slotte volgt dan nog iets over de kosten en de financiering van deze statistieken, waarna in een aantal bijlagen een reeks praktische documenten, modellen, grafieken, enz. worden gegeven.

Men zal opmerken, dat de statistiek van het vervoer per vrachtauto en per vliegtuig, die een steeds grootere plaats in het vervoer beginnen in te nemen, ontbreekt. De schr. deelt nl. mede (blz. 39), dat hij „om praktische redenen” zijn werk tot de drie genoemde statistieken heeft beperkt. Niettemin geeft hij in een bijlage van enkele bladzijden toch eenige grondslagen voor de organisatie eener statistiek van het auto-vervoer. Waarom daaraan niet in het raam van het geheele werk een gelijkwaardige plaats als aan het overige vervoer is gegeven, is mij niet duidelijk geworden. Kan dit hieruit voortkomen, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek, waaraan de schr. verbonden is, wel gereed is om een spoorweg-, binnenvaart- en zeevaartstatistiek te entameeren op de wijze als de schr. die ontworpen heeft, maar die van het vervoer per auto nog in een verder verschiet ligt, zoodat het om praktische redenen nog niet noodig was daaraan veel aandacht te wijden?

In het algemeen lijkt het mij een bezwaar tegen het werk, dat het wat al te veel op de directe praktijk eener statistiek voor ons land is gericht en wat al te weinig gelegenheid geeft om hetgeen de schr. daarvoor noodig en ook mogelijk acht, te toetsen aan de algemeene beginselen, waarop een goede vervoerstatistiek behoort te berusten.

Want van die algemeene beginselen worden er in de bovenvermelde algemeene inleiding wel enkele genoemd, maar daarnaast treft men, als men verder leest, naarmate zij bij de bespreking van bestaande statistieken of eigen plannen telkens toevallig ter sprake komen, de vermelding van allerlei andere punten aan, waarop moet worden gelet, zoodat men ten slotte de opmerking maakt, dat het toch beter geweest ware, als die punten niet incidenteel, terloops, soms zelfs in een noot, maar alle tezamen naast en in samenhang met de eerstgenoemde in één algemeen systematisch overzicht waren opgenomen van de eischen, waaraan de statistiek moet voldoen om het grootste nut op te leveren.

Enige voorbeelden mogen dit toelichten.

Het doel der vervoerstatistiek wordt aangegeven op blz. 26,

waar een zestal doeleinden worden vermeld, die vrijwel neerkomen op het verschaffen van materiaal voor maatregelen van praktische staats- en bedrijfs-politiek (subsidies aan ondernemingen, tarieven, aanleg van land- en waterwegen, keuze van vervoermiddelen, enz.). Als terloops wordt hieraan een zevende doel toegevoegd, een economisch, dat ik voor mij het voornaamste vind, n.l. het verkrijgen van kennis van de structuur der geografische gebieden; ik zou liever gezegd hebben: der economische verbindingen (Verflechtungen, zegt de Duitscher zoo kernachtig) van het eene land met het andere, het eene deel van het land met het andere, van de groote stad en de marktplaats met haar omgeving. Ook al zegt de schrijver een tweede geschrift toe omtrent dit punt, dan was een meer uitvoerige vermelding van het principe als zoodanig toch wel gewenscht geweest.

Wat is nu voor het bereiken van deze zeven doeleinden noodig? Het is de aanwijzing daarvan, die men op allerlei plaatsen vindt. De vraag, of een statistiek van het vervoer wel ooit geheel juist en geheel volledig kan zijn, een fundamenteel punt, vindt men met kleine letters op blz. 66 behandeld; de collectieve of distribueerende rol van het vervoer, ook een voornaam punt, op blz. 79. De zeer belangrijke geografische in-deeling wordt op blz. 15 vlg. besproken, de wenschelijkheid ook het lokale vervoer te leeren kennen (wat daarmee samenhangt) echter op blz. 185, de overlading op blz. 95 en 171. De beteekenis der statistiek voor de vrachtenmarkt vindt men op blz. 112, de nomenclatuur op blz. 31. Het conjunctuurelement in deze statistiek wordt zeer terloops vermeld op blz. 57, de perioden van waarneming en het seizoen-element op blz. 44 en 100. Waarde en gewicht kregen hun plaats op blz. 89 en 90, het element van den doorloopen afstand in tonkilometers op blz. 116, de splitsing naar de snelheid van het vervoer op blz. 76, die naar de spoorwijdte op blz. 79.

Het gevolg van deze wijze van behandeling, waarbij nog bovendien ontbreekt een opsomming van de gegevens, die ten slotte uit de statistiek, zooals de schr. die heeft ontworpen, zullen voortkomen, is, dat het mij althans niet is gelukt uit het boek een duidelijke voorstelling te verkrijgen, welke kennis een goede goederenvervoerstatistiek ons kan geven, wat daarvan bij uitvoering van zijn plan verwezenlijkt zal worden en met welke kennis wij dus verrijkt zullen zijn, als die uitvoering slaagt.

Wat het boek dan wel geeft is, naast het overzicht van de elders bestaande statistieken op dit gebied, een plan voor de organisatie van een statistiek in ons land, d.w.z. van de regelingen en de voorschriften, die moeten worden uitgevaardigd, en de documenten, formulieren en telkaarten, die noodig zullen zijn, derhalve in hoofdzaak de techniek der vervoerstatistiek. Bij het ontwerpen heeft de schrijver in sterke mate rekening gehouden met wat thans reeds te Genève is afgesproken, met wat in ons land reeds bestaat, bv. bij de spoorwegen, en met wat zonder al te groote lasten op het vervoerbedrijf bereikbaar is.

Of die ontwerpen van schrijver uitvoerbaar zijn, met name of de vervoerondernemingen inderdaad in staat zijn te voldoen aan de eischen, die haar gesteld zullen worden, of de voorschriften praktisch zijn en gemakkelijk op te volgen, of de last niet te zwaar wordt dan wel of wellicht nog verder kan worden gegaan, welke moeilijkheden de inzameling en bewerking voor het Centraal Bureau van de Statistiek zullen meebrengen, kan ik niet beoordeelen, omdat ik de daarvoor noodige kennis van het werk der ondernemingen mis.

In ieder geval ligt het belang van het boek naar mijn meening in zijn praktische zijde, met name hierin, dat het de resultaten geeft van een nauwgezet en omvangrijk onderzoek naar alle omstandigheden, waarmee is rekening te houden bij het organiseren van een dergelijke statistiek. De schrijver heeft daarmee

een enorm werk verricht en het daaruit ontstane boek zal zeker, als het in ons land tot een vervoerstatistiek komt, wat zeer te hopen is, in de praktijk daarvan veel worden geraadpleegd. Ik wensch hem gaarne toe, dat zijn plan tot uitvoering zal komen, dat hij in die uitvoering een groot aandeel zal krijgen en dat hij zijn idealen daarbij verwezenlijkt zal zien.

Nog één opmerking moet mij ten slotte nog van het hart, nl. over het slechte Nederlandsch, zoowel wat taal als stijl betreft, waaraan de schrijver zich heeft schuldig gemaakt. Slechts één voorbeeld: het afschuwelijke germanisme en pleonasme „zeescheepvaartvervoer” en zelfs „zeescheepvaartvervoerstatiestiek”! Het is toch niet de vaart van het schip, die vervoert, maar het schip zelf! Ook het veel gebruikte woord „scheepvaartverkeer” is trouwens een zuiver pleonasme.

Mr. Dr. J. H. VAN ZANTEN

**REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR OP
HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN
BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE**

Redactie: **Mej. Dr. R. PHILIPS** en **Drs. G. L. GROENEVELD**
voor bedrijfseconomie en **J. P. DE HAAN** en
J. C. SPANGENBERG voor accountancy

A. ACCOUNTANCY

I. ALGEMEEN

Untaken salients in accountancy

Dickerson, E. en Weldon, J. J. — Een beschouwing wordt gegeven over: Productiekosten, Distributiekosten, Kapitaalbehoefte, Gunstige bedrijfsbezetting, Waardeering, Accountancy-terminologie, enz.

A I *The American Accountant September 1932*

II. HET ACCOUNTANTSBEROEP

Werkzaamheden accountant tegen loon, daad van koophandel

Vos, G. E. — Naar aanleiding van de uitspraak van de rechtbank te Roermond, dat werkzaamheden verricht door accountant voor de regeling van brandschade, te beschouwen zijn als een daad van koophandel, geeft schrijver een weerlegging en komt daarbij tot de tegenovergestelde conclusie.

A II I *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde October 1932*

De accountant (en belastingconsulent) in beslissingen in belastingzaken

Berg, B. v. d. — Behandeld worden de volgende vragen: heeft de accountant meer dan één bron van inkomen; is verkoop van een gedeelte van den goodwill voor den accountant bedrijfswinst; verricht de accountant op zich zelf staande werkzaamheden; de geheimhouding.

A II I *Accountancy October 1932*

Het accountantsberoep en het handelsregister

M. — Besproken wordt het geval, dat een accountant, zijnde naar zijn meening koopman, in het handelsregister wilde voorkomen. De procureur-generaal heeft tenslotte beslist, dat de accountant niet behoorde te worden opgenomen.

A II I *Maandblad v. h. Boekhouden October 1932*

De functie van den accountant en de leer van het gewekte vertrouwen

Limperc, Jr., Prof. Th. — De economische beteekenis van het vrije beroep, waarbij schr. nog even stil staat, is deze, dat het een differentiatie is, tot stand gekomen doordat de onafhankelijkheid voorwaarde is voor doelmatige verhoudingen met betrekking tot de controle.

Overgaande tot de ontwikkeling van de leer van het gewekte vertrouwen, geeft schr. de norm aan, welke volgens deze leer den inhoud van het vertrouwen bepaalt. Deze is de uit de behoeften van het maatschappelijk verkeer gegroeide norm van vertrouwen, dat de verstandige leek in de functie van den accountant stelt.

A II I *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde October 1932*

III. LEER VAN DE INRICHTING

Cost control in production of animated cartoons

Kaplan, A. — Besproken wordt de controle op de kosten van het produceeren van films.

A III 3 *The American Accountant October 1932*

Treatment of depreciation reserves on the balance sheet

Linsey, C. — Critiek wordt uitgeoefend op de methode om de afschrijvingen van de activa af te trekken en niet afzonderlijk aan de passiefzijde van de balans te vermelden, o.m., omdat hierdoor een goede vergelijking van de balanscijfers onmogelijk wordt.

A III 3 *The American Accountant October 1932*

Balance-sheet treatment of long-term liabilities maturing within one year

Whitcomb Sweeney, H. — Naar aanleiding van een ingesteld onderzoek naar wat men verstaat onder verplichtingen op langen termijn, geeft schrijver een overzicht van zijn bevindingen.

A III 3 *The American Accountant October 1932*

Accounting for stock-brokerage house

Redactie — Gegeven wordt een schema voor de administratie, resp. het rekening-stelsel van een effecten-makelaar.

A III 3 *The American Accountant October 1932*

Principles of cooperative accounting

Waddy, F. V. — Kort en oppervlakkig wordt beschreven de kapitaalvoorziening en de inrichting van de administratie van coöperatieve verenigingen.

A III 3 *The American Accountant Aug. 1932*

Taxicab accounting procedure and control

Farrell, L. J. — Beschreven wordt de administratie van het autoverhuurbedrijf. Ook worden eenige liniaturen gegeven.

A III 3 *The American Accountant September 1932*

Accounting procedure for retail and wholesale paint stores

Burton, H. C. — Beschreven wordt de administratieve organisatie van kleinere verfzaken (omzet ongeveer \$ 100.000.— per jaar). Ook worden de eischen waaraan de administratie moet voldoen, besproken.

A III 3 *The American Accountant November 1932*

Tabulating machinery and its application to accountancy problems

Turner, W. D. — Beschreven worden de principes, waarop het toepassen van ponskaartmachines berust; de machines, die tot nu toe zijn toegepast; alsmede het gebruik, dat er van gemaakt kan worden voor loonlijsten, verkoop-statistiek, enz. enz. Verschillende liniaturen der ponskaarten worden gegeven.

A III 3 *The Accountant 15 October 1932*

Financial statement for credit purposes

Redactie — Gegeven wordt de indeeling van de balansposten ten behoeve van den credietgever.

A III 3 *The American Accountant November 1932*

Accounting for friendly trusteeship

Redactie — Besproken worden de te treffen administratieve maatregelen als de trustee zijn taak aanvaardt.

A III 3 *The American Accountant September 1932*

IV. LEER VAN DE CONTROLE

Een en ander omtrent controle-teekens

Hartog, G. — Uitvoerig wordt het gebruik van de controle-teekens besproken. Voorts merkt schrijver nog het volgende op: „Naar onze meening behooren de externe-controle en de interne-controle één geheel te vormen, onder leiding van den externen accountant. Bij de interne-controle zal door het personeel der onderneming evenzeer van bepaalde teekens gebruik gemaakt moeten worden. Ook het vaststellen van deze teekens behoort in overleg met den externen accountant te geschieden.”

A IV 1 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde November 1932*

De verantwoordelijkheid van den accountant

Waes, Drs. E. van — Naar aanleiding van het proefschrift van Dr. Belle en de bespreking daarvan door den Heer Reder, geeft schrijver een beschouwing over het al of niet bestaan van de „Amsterdamsche-School” en de „Rotterdamsche-School”.

Schrijver komt tot de conclusie, dat men op grond van het gepubliceerde niet tot het bestaan van deze twee „scholen” kan besluiten.

A IV 2 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde November 1932*